

УДК 338.1/2-049.5(477)(045)

DOI: 10.31651/2076-5843-2018-4-44-52

ЗАЧОСОВА Наталія Володимирівна,

д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту та економічної безпеки, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,

м. Черкаси, Україна

ORCID ID 0000-0001-8469-3681

natazachosova@gmail.com

НОСАНЬ Наталія Сергіївна,

к.і.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва,

Черкаський державний технологічний університет,

м. Черкаси, Україна

ORCID ID 0000-0002-4005-8333

natali_nosan@ukr.net

КОВАЛЕНКО Андрій Олександрович,

магістрант кафедри

менеджменту та економічної безпеки

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького,

м. Черкаси, Україна

ORCID ID 0000-0003-1986-6878

tinker-777@bigmir.net

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА У ЕПОХУ ФІНАНСОВИХ КРИЗ: РЕГУЛЮВАННЯ ЧИ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ?

У статті розглянуто питання захисту державою власної фінансової безпеки від негативного впливу світових фінансових криз, які є зовнішнім загрозою для розвитку національної економіки. Встановлено роль фінансової складової економічної безпеки держави в процесі забезпечення її національних інтересів. Розглянуто управління фінансовою безпекою з позицій технологічного та стратегічного підходів.

Ключові слова: *фінанси, фінансова безпека, економічна безпека, глобалізацій, фінансовий голод, фінансові ризики.*

Постановка проблеми. Фінанси є ядром сучасної економіки, і нині фінансова конкуренція є центром міжнародної економічної конкуренції. Це робить фінансову безпеку основою національної економічної безпеки країни. Періодичні фінансові кризи, що відбулися в світі з 1980-х років, вказують на це. Держава, уряд якої не повністю усвідомлює важливість вжиття запобіжних заходів супроти реалізації фінансових ризиків або вчиняє неефективні дії для захисту від дії загроз, може зазнати фінансової кризи. По-друге, фінансова криза, викликана численними проблемами та викликами, накопиченими в процесі реалізації соціальних перетворень та ринкової відкритості в країні, що розвивається, найчастіше, трансформується в економічну кризу, соціальну або навіть політичну кризи національного масштабу. По-третє, хоча державі для розвитку не достатньо одних лише фінансових засобів, неефективний фінансовий менеджмент на державному рівні може ослабити національну економіку або навіть призвести її до повного краху. Отже, необхідно приділяти пильну увагу реалізації процесу забезпечення фінансової безпеки на макрорівні як у сучасних економічних умовах, так і у стратегічній перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансової безпеки досліджувало чимало вітчизняних науковців, а саме: В. Геєць та Я. Жаліло, якими приділено значну увагу моделюванню економічної безпеки держави, регіону та підприємства [1, 2]. О. Барановський, що досліджує фінансову безпеку України з позицій різних сучасних підходів [3]. М. Єрмошенко, що вивчає фінансову безпеку держави, її національні інтереси, визначає реальні загрози для її стану та формує стратегії для забезпечення безпеки держави [4]. Науковий інтерес до проблем забезпечення фінансової безпеки простежується в працях таких науковців, як К. Горячева [5] та А. Єпіфанов [6]. Також, теоретичні та практичні аспекти фінансової безпеки досліджували: О. Ареф'єва [7], О. Кириченко, С. Лаптев, П. Пригунов, О. Захаров [8], П. Нікіфоров, С. Куперівська [9].

Мета та завдання дослідження. Мета статті полягає у наданні пропозицій щодо захисту на державному рівні національної фінансової безпеки від негативного впливу світових фінансових криз. Для реалізації поставленої мети необхідно виконати такі завдання, як: встановити роль фінансової складової економічної безпеки держави в процесі забезпечення її національних інтересів і надати пропозиції щодо забезпечення фінансової безпеки з позицій технологічного та стратегічного підходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація економіки тісно пов'язана зі швидким розвитком міжнародних фінансових систем, які стали засобом розподілу ресурсів, інструментом для обслуговування реальних національних економік та рушійною силою для економічного зростання. Однак, кризові тенденції переслідують функціонування фінансових ринків навіть найбільш економічно розвинутих держав у останні 30 років, що створює серйозну загрозу для сталого зростання світової економіки та економічної безпеки суверенних держав. Причинами цього можна назвати наступні факти:

1) фінанси є інструментом поширення благ і багатства. Віртуалізація економіки, розвиток цифрової і так званої, кешлес економіки (безготівкової економіки) створили усі можливості для суб'єктів бізнесу та окремих фізичних осіб, що мають фінансові ресурси та домінують на фінансових ринках, отримати ще більше фінансових активів від інших осіб, суспільства чи держави, подекуди із залученням активів тіньового сектору економіки для примноження власного капіталу шляхом маніпулювання цінами та фінансовими продуктами і послугами;

2) фінанси є інструментом, який використовується економічними силами. У сучасній ринковій економіці міжнародні фінансові організації мають вплив на міжнародний порядок та мають право голосу на міжнародних ринках, що призводить до визначення ними цін на фінансові продукти і послуги та на розподіл фінансових інтересів. У межах національних економік усі господарюючі суб'єкти мають на меті отримати право визначати ціни на всі види фінансових активів, у тому числі на рівень валютних курсів, процентних ставок, цін на акції та цін на масові фінансові продукти тощо.

3) фінанси можуть стати силою масового знищення, і не лише економічного. Інновації у фінансуванні є важливою рушійною силою фінансового розвитку, а також є важливим джерелом фінансових ризиків. Оскільки фінанси відіграють все більш важливу роль в економіці, кредити та борги, що виникають внаслідок комерційних операцій, все частіше стають каталізатором для виникнення нових фінансових продуктів, що призводить до швидкого розширення масштабу міжнародних фінансових операцій, загальна вартість об'єктів яких набагато перевищує загальносвітовий ВВП. Економічна глобалізація призвела до проникнення фінансових продуктів і послуг у кожную частину світу. Виникнення проблем реалізації цих продуктів або пошкодження будь-якого зв'язку в ланцюжку процесів реалізації фінансових послуг спричинить ланцюгову реакцію та швидке вивільнення економічної сили масового знищення господарських систем, що може спустошити фінансовий сектор та економіку в цілому.

Отже, фінанси слугують завданню оптимізації розподілу ресурсів та стимулюванню економічного зростання, а також створюють загрозу збільшення потужності впливу економічних ризиків та загострення соціальних розбіжностей у суспільстві. Окрім того, щоб

зберігати стимули фінансового розвитку та економічної стабільності, не можна не враховувати необхідність забезпечення фінансової безпеки від фінансових загроз та ризиків. Через наслідки економічної глобалізації, міжнародна фінансова турбулентність стала нормальним станом. Як результат, держави, що розвиваються, стикаються з постійною зростаючою загрозою спустошення власних фінансових систем. Азійська фінансова криза дала зрозуміти країнам, які подолали цю катастрофу, що фінанси є могутньою економічною силою, і що уряди держав не завжди можуть захищати добробут народу, застосовуючи ракети та армію. Фінансова безпека стала важливою складовою стратегії національної безпеки. Гібридні війни – нова форма наднаціональної агресії, фінансовий голод – новий спосіб ініціювання геноциду.

Економічна та соціальна конвергенція з країнами Європи, відкритість ринків після вступу до СОТ, активізація тенденцій до економічної глобалізації актуалізували необхідність забезпечення національної безпеки держави, й особливо її економічної безпеки. Низький рівень фінансової інклюзії населення України та бюджетний дефіцит змушують уряд усе частіше звертатись за фінансовою допомогою до міжнародних організацій і об'єднань. Це свідчить про те, що стан фінансової безпеки України перебуває на критичному рівні. Така обставина викликала інтерес до проблеми забезпечення макрорівневої фінансової безпеки серед вітчизняних дослідників. Нині існує значна кількість наукових досліджень, щодо визначення поняття «фінансова безпека». В.М. Геєць зазначає, що сутність фінансової безпеки полягає в нормальному функціонуванні економічної системи взагалі, у можливості нормальної роботи внутрішньої економічної системи та безболісному включенні її до світової економічної системи [1]. Однак, що в розумінні науковця може означати поняття нормального – співвідносно до функціонування економічних систем або ж їх роботи – залишається із запропонованого визначення не зрозумілим. О.І. Барановський вважає, що фінансова безпека – це важлива складова частина економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золото-валютних резервів [3]. У цьому визначенні присутня вказівка на параметри оцінювання рівня фінансової безпеки, що беззаперечно, надає йому не лише теоретичної, але і практичної цінності. На думку М.М. Єрмошенко, фінансова безпека – це такий стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю й якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для усіх суб'єктів господарювання і населення, а в цілому – ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток [4]. Вважаємо, що автору доцільно було б уточнити, яким чином можна встановити якість системної сукупності фінансових інструментів, оскільки пропонується дефініція замість того, аби робити досліджуване поняття зрозумілішим, навпаки викликає додаткові запитання щодо сутності використаних у ній понять.

В цілому, фінансова безпека – це здатність фінансової системи країни протидіяти за допомогою фінансового інструментарію різними типами ризиків, які виникають у результаті дії на її стан зовнішніх і внутрішніх факторів, які існують у процесі економічного розвитку, щоб гарантувати фінансовий суверенітет держави та реалізацію фінансових інтересів суб'єктів господарської діяльності та населення. Фінансова безпека як продукт сучасного етапу розвитку економіки, тісно пов'язана з економічною глобалізацією, більшість країн світу захищають її як важливий стратегічний компонент власної національної безпеки.

Розглянемо забезпечення фінансової безпеки з позиції технологічного підходу. Фінансова безпека, у вузькому її розумінні на прикладному рівні, передбачає безпеку грошей та фінансування капіталу. Вся економічна діяльність, безпосередньо пов'язана з грошовим обігом та кредитуванням, і всі змінні, що впливають на нормальне функціонування фінансової системи, можуть розглядатися як такі, що належать до сфери фінансової безпеки. Фінансова безпека формується підтриманням належного балансу між фінансовою

ефективністю та фінансовою стабільністю, а також між інноваціями у фінансовій галузі та її регулюванням. Внаслідок економічної глобалізації фінансовий сектор сучасної ринкової економіки є сектором із найжорсткішою конкуренцією та найвищою величиною ризику. Фінансова діяльність завжди пов'язана з ризиком. Тому неможливо повністю усунути фінансові ризики або досягти абсолютної фінансової безпеки ні на мікро, ні на макрорівнях.

Нещодавня серія фінансових криз, зокрема найпотужніша фінансова криза століття в США, ясно вказала на серйозні проблеми, пов'язані зі стратегічними прогалинами та технічно недосконалою реалізацією міжнародної фінансової політики. Зокрема, теорія економічного лібералізму та політика фінансової лібералізації виявилися невдалою, незважаючи на позитивну роль у вдосконаленні системної архітектури фінансового ринку та оптимізації механізму функціонування ринків фінансових послуг.

Визначним теоретиком соціального лібералізму був англійський економіст Джон Мейнард Кейнс (1883-1946). Ще на початку ХХ ст. він виступив з теорією «регульованого капіталізму», згідно якої в нових історичних умовах держава має відмовитись від ролі «нічного сторожа» і стати дійовим регулятором соціально-економічних відносин. Держава, на думку Дж. Кейнса, мусить обмежити монополізацію виробництва, встановити правила чесної конкуренції, підтримувати дрібні й середні підприємства, організовувати громадські роботи з метою зменшення безробіття, допомагати незахищеним верствам населення [10].

Відповідно до теорії економічного лібералізму, фінансова лібералізація стимулює фінансове поглиблення, що, в свою чергу, активізує економічне зростання, яке є вигідним і для бізнесу у державі, і для населення країни. Ідея про те, що лібералізація сприяє економічному зростанню, давно визнана «істиною» країн, що розвиваються, особливо для держав із зародковою ринковою економікою. Оцінка рівня лібералізації економічної системи знайшла відображення у Індексі економічної свободи, який вперше був розрахований в 1990-х роках Фондом спадщини США, і відображав стан економічної свободи як важливого показника економічного процвітання країни чи регіону. Однак, дані Світового банку демонструють, що за 25 років з 1980 по 2005 рік, коли фінансова лібералізація була найбільш популярним підходом до регулювання розвитку економічних систем, середні темпи економічного зростання 105 країн, що розвивалися, становили лише 0,8%, тобто були значно нижчими, ніж у період соціальної реформи, що відбулась після Другої світової війни [11].

На початку 2018 року під час обчислення Індeksu економічної свободи Україна зайняла останнє, 44 місце у рейтингу країн Європи, і 150 місце серед 186 країн світу. Фахівці Heritage Foundation, що займалися обрахунком Індeksu, відзначають необхідність боротьби з корупцією в Україні, розвитку ринків капіталу, приватизації державних підприємств, вдосконалення законодавчої бази та забезпечення верховенства права [12].

Під час встановлення рівня економічної свободи, до уваги береться показник свободи фінансової. У 2018 році його значення становило лише 30% [13]. Фінансова свобода є показником ефективності банківської діяльності, а також мірою незалежності від державного контролю та втручання у фінансовий сектор. Право державної власності на банківський капітал та на активи інших фінансових установ, таких як страховики та інвестиційні установи, знижує конкуренцію на фінансовому ринку та загалом знижує рівень доступу до кредитних ресурсів, формує своєрідну фінансову олігополію.

У ідеальному з позиції показника фінансової свободи банківському і фінансовому середовищі, що характеризується мінімальним рівнем втручання уряду, незалежний нагляд та регулювання діяльності фінансових установ державними регуляторами здійснюється лише за умови дотримання договірних зобов'язань та запобігання шахрайству. Кредитні ресурси виділяється економічним суб'єктам на ринкових умовах, а уряд не має права власності на фінансові установи. Професійні учасники фінансового ринку надають різні види фінансових послуг фізичним особам та суб'єктам господарської діяльності. Банки вільно можуть надавати кредити, приймати депозити та здійснювати фінансові операції в іноземній валюті. Іноземні фінансові установи діють вільно на ринку, і до них висуваються такі ж вимоги, що і до вітчизняних установ.

Творці Індексу економічної свободи оцінюють фінансову свободу економіки на основі діагностики стану п'яти таких сфер:

- рівень державного регулювання процесу надання фінансових послуг;
- рівень втручання держави в діяльність банків та інших видів фінансових установ через пряму та опосередковану участь у їх капіталі;
- вплив уряду на сферу кредитування;
- розмір фінансового ринку та ринку капіталу;
- рівень відкритості фінансового ринку для конкуренції з боку іноземних фінансових установ.

Однак, у сучасних економічних умовах і особливо у вітчизняних реаліях, всупереч аргументу, що економічна свобода сприяє економічному зростанню, фінансова лібералізація легко призводить до виникнення і поширення фінансових криз. Лібералізація надсилає надто оптимістичний сигнал у економічну систему, що викликає надмірний рівень кредитної та інвестиційної активності, знижує національну норму фінансових заощаджень та провокує швидкий ріст дефіциту поточних рахунків, що послаблює основи економічної стабільності та призводить до потрапляння економіки держави до боргової пастки.

Фінансова лібералізація на глобальному рівні посилила загрозу фінансової нестабільності й є одним з найважливіших факторів, що призводить до фінансових потрясінь, в яких короткострокові коливання цін на фінансові активи стають значно вищими, особливо в країнах, що розвиваються. Міжнародний монопольний капітал чинить сильний вплив на стан міжнародної конкуренції. Фінансова лібералізація в країнах, які розвиваються, сформувала надзвичайно сприятливі умови для вільного виведення капіталу поза межі організованих ринків у його використання у тіншовому секторі економічної системи.

За даними Світового банку, у 1980-1990-х роках у світі зареєстровано 108 фінансових криз різної сили впливу на економічні системи. Більше ніж 63 кризових ситуацій відбулося в 1990-х роках, коли фінансова лібералізація була на високому рівні, що є очевидним зростанням цього показника у порівнянні з 1980-ми роками. Латинська Америка перетворилася на регіон, схильний до виникнення і поширення фінансових криз, оскільки країни регіону почали проводити фінансову лібералізацію на початку 90-х років [14]. Фінансова криза в державах, що розвиваються, нерідко викликає економічну і соціальну напругу, а в деяких випадках навіть призводить до політичної кризи у суспільстві. Отже, країни, що розвиваються, повинні бути дуже обережними обираючи дерегулювання фінансової сфери у якості стратегічного орієнтиру свого економічного розвитку.

Далі розглянемо проблему забезпечення фінансової безпеки із позиції стратегічного підходу. Економічний і фінансовий суверенітет є найважливішим елементом фінансової безпеки. Країна не може забезпечити стабільний розвиток фінансового сектору або високий рівень фінансової безпеки, якщо її економічний розвиток підпорядковується інтересам інших країн, і якщо її уряд не може обирати власну грошово-кредитну та фінансову політику. Прихильники економічного лібералізму намагалися ухилитись від питання економічного та фінансового суверенітету, стверджуючи, що фінансові проблеми, які виникають, пов'язані з технічними проблемами, існуванням ринкових ризиків або неефективним фінансовим регулюванням спробі замінити фінансову безпеку фінансовою стабільністю. Проте, розвинені країни світу постійно працюють над зміцненням та вдосконаленням своїх стратегій економічної та фінансової безпеки. Ще у 1999 року експерти у США долучили безпеку банківської та фінансової індустрії до переліку «життєво важливих інтересів» Сполучених Штатів Америки у доповіді «Стратегія національної безпеки на нове століття». Отже, питання збереження фінансової безпеки не слід розглядати і зі стратегічної точки зору також.

Отже, у сучасній ринковій економіці фінансові ресурси розглядаються окремо від природних ресурсів, як особливий вид соціального ресурсу і досліджуються окремо від стратегічних природних ресурсів, таких як нафта та природний газ, як стратегічний соціальний ресурс. Вони не тільки впливають на фінансову стабільність, економічне зростання та соціальний розвиток країни, але також у значній мірі визначають стан її національної безпеки.

20 червня 2017 року Рада Директорів Світового банку схвалила Концепцію партнерства Світового банку з Україною на 2017-2021 роки.

Головною метою Концепції партнерства є сприяння сталому та комплексному відновленню економіки України. Концепція партнерства є стратегічним документом співробітництва між Україною та Світовим банком і узгоджується з цілями стратегії розвитку України, які було визначено в Програмі і плані дій Уряду, схваленому у 2016 році.

Концепція базується на Системній оцінці стану економіки України, яка була завершена спеціалістами Світового банку у березні 2017 року, та містить середньостроковий план підтримки Світовим банком реформ, що втілюватиме Уряд України.

Процес розробки Стратегії почався у жовтні 2016 року із обговорення пріоритетів розвитку України з урядом, представниками приватного сектора та громадянського суспільства. В процесі розробки були визначені і узгоджені такі напрями стратегічного партнерства між Україною та Світовим банком на 2017-2021 роки:

- управління державними фінансами та реформа державного управління;
- антикорупційна діяльність;
- управління найбільшими фіскальними ризиками та покращення стану управління державними інвестиціями;
- зміцнення фінансового сектора;
- покращення інфраструктури;
- створення рівноправного партнерства у приватному секторі;
- земельна реформа;
- реформа охорони здоров'я;
- приватизація;
- ефективне, результативне та комплексне надання послуг;
- соціальна допомога;
- цільова допомога постраждалим від конфлікту громадам.

Концепція також визначає плани роботи на 2018 і 2019 роки з розподілом їх за пріоритетами. Заходи на подальші роки носять попередній характер і будуть переглянуті на основі консультацій з урядом з метою забезпечення їх актуальності.

Фінансова підтримка Світового банку протягом всього періоду дії Концепції буде залежати від:

- 1) прогресу України на шляху до реалізації реформ;
- 2) покращення результатів впровадження портфеля проектів МБРР в Україні;
- 3) загального кредитного потенціалу Світового банку і нормативу кредитування для України.

За словами тодішнього Міністра фінансів України Олександра Данилюка, всі напрями та реформи, зазначені у Концепції, є надзвичайно важливими для побудови в Україні ліберальної економіки. Саме тому фінансовий потенціал, технічні знання, глобальний досвід і новаторське мислення команди організацій групи Світового банку у найближчі 3 роки будуть спрямовані на всебічну підтримку цих реформ. Стратегія партнерства з Україною на 2017-2021 роки може стати черговим кроком на шляху плідної співпраці України та Світового банку [15]. Таким чином, забезпечення фінансової безпеки держави має набути національного значення та отримати стратегічні імперативи для формування векторів досягнення її високого рівня у перспективі. Однак, на нашу думку, зробити це за умови повної лібералізації відносин на фінансовому ринку неможливо. Тому пропонуємо провести оцінювання поточного стану фінансової безпеки держави та на її основі розробити інноваційні підходи до державного регулювання фінансової безпеки України.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, як свідчать наслідки світових фінансових криз, ірраціональний міжнародний економічний порядок в умовах глобалізації та панівна нестабільна економічна ситуація в світі погіршують стан фінансової безпеки країн, що розвиваються. Для України це твердження справедливе у повній мірі. Тому уряду нашої держави варто наполегливо працювати над мінімізацією наслідків фінансової кризи,

намагатись за допомогою регуляторного інструментарію забезпечувати фінансову стабільність та фінансову безпеку на мікро та макрорівнях, одночасно поглиблюючи фінансові реформи, підвищуючи рівень ефективності функціонування фінансового ринку та просуваючи інновації у фінансовому секторі, стимулюючи фінансову інклюзію з тим, щоб посилити захист національних фінансових інтересів, а також забезпечити безпеку.

Список використаних джерел:

1. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : [монографія] / за ред. В.М. Геєця. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 240 с.
2. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика: монографія / Я.А. Жаліло. – К.: НІСД, 2003. – 368 с.
3. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. - К.: Київ. нац. тогр.екон. унт, 2004. – 759 с.
4. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / Єрмошенко М. М. – К.: Київ. нац. тогр.-екон. ун-т, 2001. – 309 с.
5. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К.С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65-67
6. Єпіфанов А.О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.
7. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 98 – 103.
8. Управління фінансово-економічною безпекою : [навч. посібн.] // О. А. Кириченко, С. М. Лаптев, П. Я. Пригунов, О. І. Захаров та ін.; [за ред. чл.-кор. АПК України, проф. В.С. Сідака]. – К. : Дорадо-Друк, 2010. – 412 с.
9. Нікіфоров П.О. Сутність і значення фінансової безпеки страхової компанії / П.О. Нікіфоров, С.С. Кучерівська // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 86–94.
10. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): навчальний посібник / Шляхтун П.П. – Київ: Либідь, 2005. – 576 с.
11. Михайловська І.М. Гроші та кредит: навчальний посібник / І.М. Михайловська, К.Л. Ларіонова - Львів: Новий Світ-2000. 2006. - 432 с
12. Рейтинг економічної свободи-2018: Україна заняла последнее место [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://beztabu.net/rejting-ekonomicheskoy-svobody-2018-ukraina-zanyala-poslednee-mesto_n37697.
13. 2018 Index of Economic Freedom. Ukrain [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.heritage.org/index/country/ukraine>.
14. Глобальна світова криза на порозі: чим це загрожує Україні [Електронний ресурс] // Politeka. - Режим доступу до ресурсу: <https://politeka.net/ua/news/economics/676465-globalnyj-mirovoj-krizis-na-poroge-chem-jeto-grozit-ukraine/>.
15. Схвалено Концепцію партнерства Світового банку з Україною на 2017-2021 роки [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/skhvaleno-kontseptsiuu-partnerstva-svitovoho-banku-z-ukrainoiu-na-roky?category=mizhnarodne-spivrobitnictvo>.

References:

1. Heyetsya, V. M. (2006) *Modelyuvannya ekonomichnoyi bezpeky: derzhava, rehion, pidpryyemstvo* [Modeling of economic security: state, region, enterprise], INZHEK, 240 (in Ukr).
2. Zhalilo, YA. A. (2003) *Ekonomichna stratehiya derzhavy: teoriya, metodolohiya, praktyka* [Economic strategy of the state: theory, methodology, practice], NISD, 368 (in Ukr).
3. Baranovs'kyu, O. I. (2004) *Finansova bezpeka v Ukrayini (metodolohiya otsinky ta mekhanizmy zabezpechennya)* [Financial security in Ukraine (assessment methodology and mechanisms of provision)], Kyviv. nats. tohr.ekon. unt, 759 (in Ukr).
4. Ermoshenko, M. M. (2001) *Finansova bezpeka derzhavi: nacional'ni interesi, real'ni zagrozi, strategija zabezpechennja* [Financial security of the state: national interests, real threats, strategy software], KNTEU, 309 (in Ukr).
5. Horyacheva, K. S. (2003) *Finansova bezpeka pidpryyemstva. Sutnisttamistse v systemi ekonomichnoyi bezpeky* [Financial security of the enterprise. Essence and place in the system of economic security]. Ekonomist, 8, 65-67 (in Ukr).
6. Yepifanov, A. O. Plastun, O. L. and Dombrov'kij, V. S. (2009) *Finansova bezpeka pidpriemstv i bankivs'kih ustanov* [Financial security companies and banks], DVNZ «UABS NBU», 295 (in Ukr).
7. Aref'yeva, O. V. and Kuzenko, T. B. (2009) *Ekonomichni osnovi formuvannja finansovoi skladovoi ekonomichnoi bezpeki* [Economic foundations of the financial component of economic security], Aktual'ni problemi ekonomiki, 98 (in Ukr).
8. Kyrychenko, O. A. Lapytev, S. M. Pryhunov, P. YA. and Zakharov, O. I. (2010) *Upravlinnja finansovo-ekonomichnoju bezpekoju* [Managing financial and economic security], Dorado-Druk, 412 (in Ukr).

9. Nikiforov, P. O. and Kucherivs'ka, S. (2006) *Sutnist' i znachennja finansovoi bezpeki strahovoi kompanii* [The essence and importance financial security insurance company], *Finansi Ukraini*, 86–94 (in Ukr).
10. Shlyakhtun, P. P. (2005) *Politolohiya (teoriya ta istoriya politychnoyi nauky)* [Political Science (Theory and History of Political Science)], *Lybid'*, 576 (in Ukr).
11. Mykhaylovs'ka, I. M. and Larionova, K. L. (2006) *Hroshi ta kredyt* [Money and credit], *Novyy Svit-2000*, 432 (in Ukr).
12. Website “Without Tabu” (2018), “The rating of economic freedom-2018: Ukraine took the last place”, available at: https://beztabu.net/rejting-ekonomicheskoy-svobody-2018-ukraina-zanyala-poslednee-mesto_n37697 (Accessed 15 October 2018).
13. Website 2018 Index of Economic Freedom. Ukrain (2018), available at: <https://www.heritage.org/index/country/ukraine> (Accessed 18 October 2018).
14. Website Politeka (2018), “Global global crisis on the threshold: what threatens Ukraine”, available at: <https://politeka.net/ua/news/economics/676465-globalnyj-mirovoj-krizis-na-poroge-chem-jeto-grozit-ukraine/> (Accessed 21 October 2018).
15. The official website of the Ministry of Finance of Ukraine (2017), “The World Bank Ukraine’s Concept on 2017-2021”, available at: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/skhvaleno-kontseptsiuu-partnerstva-svitovoho-banku-z-ukrainoiuna-roky?category=mizhnarodne-spivrobotnictvo> (Accessed 21 October 2018).

ZACHOSOVA Nataliia Volodymyrivna,

Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of the Department of management and economic security,
Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
Cherkasy, Ukraine
natazachosova@gmail.com

NOSAN Nataliia Serhiyivna,

Candidate of Sciences (Historical), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship,
Cherkasy State Technological University,
Cherkasy, Ukraine
natali_nosan@ukr.net

KOVALENKO Andrii Oleksandrovyh,

Master’s Degree of the Department of
management and economic security,
Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
Cherkasy, Ukraine
tinker-777@bigmir.net

**FINANCIAL SECURITY MANAGEMENT
IN GLOBALIZATION AND ECONOMIC FINANCIAL CRISIS:
REGULATION OR LIBERALIZATION?**

Abstract.

Introduction. *The article deals with the issue of protecting the state from its own financial security from the negative impact of global financial crises, which are external threats to the development of the national economy. The role of financial component of economic security of the state in ensuring its national interests is established. The management of financial security from the point of view of technological and strategic approaches is considered.*

Finance is the core of the modern economy, and now financial competition is the center of international economic competition. This makes financial security the basis of national economic security of the country. Periodic financial crises that have occurred in the world since the 1980s point to this. A state whose government is not fully aware of the importance of taking preventive measures against financial risks or ineffective measures to protect against threats may face a financial crisis. The financial crisis, caused by the numerous problems and challenges accumulated in the process of implementing social transformations and market openness in the developing country, often turns into an economic crisis, a social or even political crisis of a national scale. Ineffective financial management at the state level can weaken the national economy or even lead it to a complete collapse. Consequently, it is necessary to pay close attention to the implementation of the process of ensuring financial security at the macro level, both in modern economic conditions and in the strategic perspective

Purpose. *The purpose of the paper is to provide proposals for the protection of national financial security from the negative impact of global financial crises. In order to achieve this goal, it is necessary to fulfill such tasks as: to establish the role of the financial component of the economic security of the state in securing its national interests and to provide proposals on ensuring financial security from the technological and strategic approach.*

Methods. *Method of theoretical analysis, monographic method, method of generalization, abstract-logical method are used.*

Results. *Ensuring the financial security of the state should become national goal and get strategic imperatives for the formation of vectors to achieve its high level in the long run. However, in our opinion, this can not be done in a situation of complete liberalization of relations in the financial market. Therefore, we propose to assess the current state of financial security of the country and to develop innovative approaches to state regulation of financial security of Ukraine.*

Originality. *The question of protecting the state of its own financial security from the negative impact of global financial crises remains relevant, so the government of our country should work hard to minimize the consequences of the financial crisis, try to use financial and regulatory instruments to ensure financial stability and financial security at the micro and macro levels, while deepening financial reforms, the level of efficiency of the functioning of the financial market and promoting innovation in the financial sector and to strength the protection of national financial interests as well as to ensure financial security.*

Conclusion. *As the consequences of global financial crises show, the irrational international economic order in a globalized world and the prevailing unstable economic situation in the world worsen the financial security of developing countries.*

Keywords: *finance, financial security, economic security, globalization, financial famine, financial risks..*

*Одержано редакцією: 09.09.2018
Прийнято до публікації: 28.09.2018*